

Környezet, szegénység, háború...

Székely Mózses szociálpszichológus Szentendrei Zöld Körön (vö. „Érted vagyok”, 2003. december, 30–31. o.) előadást tartott disszertációját címeté májából: **A világ problémáinak vissza tükröződése a közvéleménykedésben**. Az emberiiséget fenyegető legsúlyosabb problémák fogalmi széles körben ismereteket a magyartársadalomban, jelentősegről határozott és összecsengenő nézetek élnek, és a többség szerint az egyes emberek tehetőségének hiánya miatt. Ez derült ki abból a reprezentatív felmérésből, amelyet Székely Mózses és munkatársai kérdőbiztosok segítségével végeztek el 2000-ben.

A felmérés szabványos szociológiai keretek között történt. Pontosan ezer embert kérdeztek meg a világproblémákról: ezek sem iskolázottságban, sem érdeklődésben, elkötelezettségben nem tértek el a magyartársadalom átlagától. Először mindig nyitott kérdésekre kellett válaszolni (ahol nincs felsorolva a lehetséges válaszok listája), a későbbiekben voltak listás kérdések is.

A felmérés több meglepő eredménnyel járt: Az emberek ismerik a világproblémákat, és szívesen válaszolnak a kérdésekre: a nyitott kérdésekre 95%-ban, a zárt kérdésekre 99%-ban tudtak érdemben válaszolni.

A következő meglepetés a válaszok szakszerűsége, összhangja volt. A nyitott kérdések esetében a következő szavak szerepeltek leggyakrabban a válaszokban: **környezet, szegénység, háború**. Ki sebb, és szinte egyen-

lő mértékben szerepeltek még az alábbi szótövek: munka, éh-, fejlődés, egészség, beteg, adni, kábító szer. A tulajdonnevek közül messze kiemelkedő az ENSZ és a Vöröskereszt, azoknál a kérdéseknél, amelyek a világproblémák megoldására kérdeztek rá. A környezetvédelmi tudatformálás szempontjából fontos, hogy a „környezet” szó ennyire egyértelműen kiemelkedik, az emberek tudnak róla, és ezzel az egyetlen szóval jelölik meg az ilyen jellegű problémákat.

A felnőtt magyartársadalom – a reprezentatív minta tanúsága szerint – nem ért egyet a világhatalmakkal szemben. A világszók fele szerint a világfolyamatok rossz irányba tartanak. Másrészt minden negyedik válaszadó derülátó a világ dolgainak általános megítélésében. A pozitív világkép okait firtatva egyetlen gondolatkör emelkedik ki a többi fölé: csaknem

minden második magyarázat a fejlődésről, mégpedig szinte egyértelműen és kizárólag tudományos-éstechnikai fejlődésről szól – írja téziseiben Székely Mózses.

A listás kérdéseknél hasonló válaszok érkeztek, a különbségek inkább csak szaktudományos szempontból értekelhetőek. Itt a magyartársadalom felneveltsége a legfontosabb világproblémának a **szegénységet** (és egyenlőtlenségeket), a **környezetszennyezést** és -pusztítást, a **háborúkat** (és a fegyverkezést), az **éhezést** (és ivóvízhiányt), valamint a **betegségeket és járványokat** tartja. A tízenegy felsorolt lehelő közt a fenntartottakat a legmagasabb rangsorszámokat.

A kérdésekre adott válaszokban nem volt különbség nemek, életkor, iskolázottság tekintetében. Kimutatható volt, hogy a nyitott kérdésekben felvetett problémakategóriákat a válaszolók a zárt kérdésekre felelőleg is következetesen előbb sorolták.

A hazai problémák tekintetében a válaszok kissé másként alakultak: előre került az **alkohol, a cigaretták, a kábítószerek** problémája (1000-ból 850 embernél), az egészségtelet életmód témaköre pedig háttérbe szorított a járványok, betegségek kategóriáját, amely nem érte el a 20%-os gyakoriságot sem a hazai viszonylatban. Itt az idősebb, képzettebb, ki sebbjőve delmű válaszoló rétegeknél előbb említették a betegségeket, háborúkat, éhezést, túlnépesedési problémákat; a képzettebbek, városiak, fiatalabbak, vagyosabbak viszont inkább a környezetszennyezést, az egészségtelen életmódot, az etnikai, vallási fanatizmust, irástudatlanságot, valamint a képzettebbek erősen az alkoholt, cigarettát említették.

A megoldásokat illetően az egyik kérdés a nemzetköziszervezetek szerepére, ismertségére irányult: A legtöbben az ENSZ szervezeteit, a Vöröskeresztet, a Máltai Szeretetszolgálatot és a környezetvédő szervezeteket említették – előzetes tájékoztatás nélkül.

Ek kor jött még csak a kérő ív neheze: az **egyéncselekvési lehetőségek**. A válaszok egy harmada azt fejezte ki, hogy az egyén lényegében semmit nem tehet. Azok viszont, akik tájékozottabbak, vidéki városiak, 18–19 évesek, elkötelezettebbek, sokkal inkább az egyén felelőssége és cselekvési lehetősége mellett tettek le a voksukat. Hogy mivel lehet segíteni? **Környezetvédelem (40%), odafigyelés egymásra, összefogás (23%), adakozás, szegények támogatása (17,5%), alkohol, cigaretta, kábítószerek kerülése (17,4%), egészséges életmód (15,3%), tanítás, nevelés, példamutatás (12,4%)**. Szembetűnő, hogy a megoldási oldalon **hiányzik a háború és a túlnépesedés** problémájára vonatkozó megoldási lehetőség.

Csak nem mindenki tudott mondani valamilyenről, hogy a felsorolt problémák közül melyek oldódhatnak meg szerintük a XXI. században. Az összkép nem tűnik optimistának. A válaszolók

harminc százaléka egyetért a megoldását sem reméli száz éven belül. A legtöbben 2-3 problémát a legküzdelet tartják reálisnak. A budapestiek közül csak feleannyian hisznek a problémák megoldódásában, mint a vidékiek. Legvalószínűbbnek a járványok, a betegségek, a kulturális elszigetelődés, az analfabetizmus megoldását tartották. A minta 1/4-e tartja úgy, hogy megoldódik a túlfogyasztás, az éhezés, a környezetszennyezés, az egészségtelen életmód és a túlnépesedés problémája. Háttullog viszont a háború, az etnikai problémák, a káros szenvedélyek, a szegénység, a társadalmi egyenlőtlenségek megoldásának lehetősége.

Hasonló megállapításokra jutnak a nagy világszervezetek is, amikor a globális problémákat mérlegelik. Az UNESCO például a fennmaradó élet kialakításához szükséges alapelveket négy pontban foglalta össze: természetvédelem, béke és egyenlőség, fejlődés, amely figyelembe veszi a gaz-

da ság és a környezeti köztitkapcsolatokat, valamint demokrácia, amely biztosítja, hogy az emberek igazságos és egyenlő beosztással rendelkezzenek a természeti, társadalmi és gazdasági rendszerek irányításába. Ez azonban teljes szemléletfordu látvány, és a maival csaknem ellentétes, de a hagyománytól is jelentősen különböző értékrendet feltételez. Másrészt ezen új etika alapján – amely a másokra, a jövő nemzedékekre és a mindannyiunkat körbevevő ökológiai rendszerre is sokkal nagyobb figyelmet fordít – az élet módgyökere átalakítása is szükséges. Röviden tehát azt mondhatjuk Lányi Andrást idézve, hogy az élővilággal, öntelt és sokszókiméletlen magatartás helyett a szelíd, a mérték tartó és a valódi szükségletekre építő kellő lassítani – figyelmeztetett előadásának végén Székely Mózestársadalomkutató.

Kéry Magdolna

Háború és üzlet

Hogy a háború üzlet is, mindenki számára világos. Mindazonáltal ez nemcsak azok számára érvényes, akik egészen közvetlenül húznak hasznot a fegyverkezésből, hiszen **befektetni** nem csupán a pusztító eszközök, te hát bombázók, páncélosok és fegyverek termelésébe lehet, hanem tönkretettjává (épületek és infrastruktúra) **kétszáz helyreállításába** is, és még csak abba igazán. Így például az amerikaiak és a britek már az 1991-es, Kuvaitért folytatott háború idején új építési megbiázásokért küzdtek, jóllehet sok objektumot még lesemromboltak.

Tényelgesen azonban az pusztít, hogy jelelge kapi talista gazdasági rendszerünk **kényszerűen** rá van utalva (ahogyan annak idején a kommunizmus államkapitalista rendszerre is rá volt utalva) a háborús pusztítástokra!

Georg Bernhard Shaw már a másodvilágháború idején felismerte ezt: „Azt feltételezni, hogy valamilyen jól megfontoltan égő gyufát hajít egy puska poroshordóba annak érdekében, hogy a kamat láb két-háromszázalékkal emelkedjék, a legdurvább elmondasban állna az ember természetével és a mezte lenté nyekkel... Ennek ellenére a két és fél százalékos kamat láb-emelkedést ugyan olyan bizonyos sággal követi háború, mint ahogyan az éjszaka követi a napot.”

Miért mara dunkalul ezzel a gyilkos logikával szemben? Azért, mert a kezdeti építkezési szakasz után, amikor is nagy befektetésekre van szükség, amelyek magastökehozamot szavatolnak, mindeka pitalista rendszer eljut a telítettség szakaszába, aminek – aszab piacsokat magasztalt szabályai szerint – a befektetőt tekkematainak csökkenéséhez kellene vezetnie. Kellene – mivel ennek az egyensúlynak a beállítását (soktökeki csi kereslet melletti alacsony kamatokhoz vezet) megakadályozzák, mert a **tökeképes „sztrájkolni”**. Így kényszerít ki olyan tökehozamot, amely fölött áll a nép gazdasági nővekedésnek, s ennek egyredrámaibb való következé nyeltesza **társadalmi ösztér mék egyre igazságtalanabb elosztása**.

Mivel ennek a szakadéknak nem szabadtúl határoztan érezhetően lennie, **szelepekrevanszükség**. Ilyen szelap a javak termelésének kiterjesztése tulajdonképpen **szükségte lenet mék**re, vala mint azok gyors elhasználdása és folytonos pótlásuk újítások révén.

Tovább lehetőségi **acterületi kiterjesztése** más országokra – korábban a gyarmatosítás, ma a globalizáció révén.

Különösen fontos azonban a **piacoktól való befektetések**, te hát olyanjává előállítása, amelyek nem jelelnek nyomást az árakra, s ezért nem vonják magukkal a tökehozamcsökkenését (ami például a lakásépítéseknek következménye lenne). Ebből a szempontból évtizedeken át nagy összeget költött az úrkutatási verseny, de különösen a „hi deg háború” volt ideális ürügy az új fegyverkezési versenyre történő, hihetetlen mértékű töke megsemmisítésre.

Shamár ezek a lehetőségek sem elégségesek (és már hamarosan kényszerűen elégtelenné válnak, mivel exponenciális fejlődéssel van dolgunk, amely egyre gyorsabban hajlik a végtele felé), akortényelgesen **már csak a pusztítás marad** az alalehető séggel, hogy utána új görbe indulhat a nulla pontról, s ismét igen laposan kezdődő emelkedéssel.

Te kintettel a 3%-ra süllyedt kamatlábra, a tatarék pénztárak szövetségének folyó iratamár 110 évvel ezelőtt arra a következtetésre jutott, hogy „csak egy általános európai háború lenne képes megállítani a parancsolni ennek a fejlődésnek, nevezetesen a tőkének azzal a roppant mértékű elpusztításával, amit ez a háború jelentene”. Mégis majdnem tovább 25 évig tartott, amíg az első világháborúban csak nem 3 billió dollárt sem misített meg, tovább 25 évvel később pedig, a másodvilágháborúban 4 billiót.

Most azonban tonálunk, hogy azt kell mondanunk: Az, hogy a másodvilágháború óta csak nem 60 év telt el úgy, hogy Európa békében élhetett, egyrészt örvendetes, másrészt **ez a világ más tájainak és a természetnek a rovasárat** történt. És – ha ki nyitjuk a szemünket – na pont a ismerhetjük fel annak bizonyítékait, hogy ki me rült az játék tér, amelyre ennek falánk rendszernek szükség van.

Ennek ellenére **elfojtjuk ezeket a felismeréseket**, és továbbra is megbiázunk szakértőinkben, mivel így kényelmes nekünk. Különben ugyan is jobban részt kelene a vállalkunk a felelősségből. De valóban van-e más választásunk?

Mindezen esetre ma már senki sem állíthatja, hogy ez út tal sem tudhatunk semmit.

Forrás: EQUILIBRISMUS Egyesület